

Lausuntopyyntö Ylä-Savon yhteisen kansalaisopiston perustamiseksi

Hyvltk 03.09.2025 § 73

Valmistelija

Kulttuuri- ja vapaa-aikapäällikkö Erik Räsänen

Lapinlahden kunta pyytää 26.8.2025 saapuneella lausuntopyynnöllä lausuntoa Ylä-Savon yhteistyöpilotit 2025 -hankkeessa toteutetusta Ylä-Savon kuntien kansalaisopistoselvityksestä. Lausuntoja pyydetään 30.9.2025 mennessä.

Rautavaaran hallintosäännön (voim. 1.9.2023 alkaen) 10 §:n 9 kohdan mukaan hyvinvointilautakunta edustaa kuntaa valvomalla kunnan oikeutta ja käyttämällä sen puhevaltaa sekä antaa lausunnot palvelualueellaan. Kansalaisopistotoiminta kuuluu hyvinvoinnin palvelualueelle.

Rautavaaralla oli oma kansalaisopisto 2000- ja 2010-lukujen vaihteeseen asti. Rautavaaran kunta kuului Koillis-Savon kansalaisopistoon Nilsin, Juankosken ja Kaavin kansalaisopistojen kanssa. Nilsin ja Juankosken liittyttyä Kuopion kaupunkiin Rautavaara on toteuttanut kansalaisopistopalvelunsa ostopalveluna Kuopion kansalaisopistolta.

Kansalaisopistojen toiminta perustuu lakiin vapaasta sivistystyöstä (632/1998). Kansalaisopistojen tehtävä on vastata paikallisen aikuisväestön sivistystarpeeseen.

Selvityksen aloittamisesta järjestettiin tilaisuus 5.2.2025 Lapinlahden kunnantalolla. Tilaisuuteen osallistui kulttuuri- ja vapaa-aikapäällikkö Erik Räsänen, jonka eräs virkatehtävä on toimia kunnan yhteyshenkilönä Kuopion kansalaisopistoon.

Selvityksessä todetaan kansalaisopistotoiminnan nykytilanne. Väestö ikääntyy ja vähenee, kuntien taloudellinen toimintaympäristö on muuttunut haastavammaksi ja kansalaisopistotoiminnasta korvattavat valtionosuudet ovat vähentyneet. Toisaalta Suomessa on lukuisia onnistuneita kokemuksia yhdistetyistä ja yhteistyötä syventäneistä kansalaisopistoista.

Selvityksessä käydään läpi erilaisia vaihtoehtoja kansalaisopistotoiminnan järjestämisestä tulevaisuudessa. Esitettyjä vaihtoehtoja ovat kansalaisopistojen välisen yhteistyön syventäminen, Ylä-Savon alueen yhteinen kansalaisopisto ja erilaiset kuntaparit, jotka tuottaisivat kansalaisopistotoiminnan yhdessä. Rautavaaran kunnan kansalaisopistotoimintaa sivutaan selvityksessä muihin verrattuna lyhyesti, sillä selvityksessä on keskitytty Ylä-Savon kuntiin, joilla on itsenäiset kansalaisopistot.

Liitteet ja oheismateriaali

Kansalaisopistoselvitys
Mediatiedote 25.8.2025

Vaikutusten arviointi

Vaikutusten ennakkoarviointia ei ole tarpeen tehdä, koska asia koskee toiminnan suunnittelua (lausunnon antaminen).

Esittelijä

Vs. hyvinvoinnin palvelualuejohtaja Silja Kavilo

Päätösehdotus

Ehdotus lausunnosta tuotiin hyvinvointilautakunnan kokoukseen.

Rautavaaran hyvinvointilautakunta päättää

lausua Ylä-Savon kuntien kansalaisopistoselvityksestä seuraavaa:

Rautavaaran kunta kiittää Lapinlahden kuntaa, projektiasiantuntija Merja Väisänen-Rätyä ja Lapinlahden kansalaisopiston rehtori Marko Komulaista Ylä-Savon kuntien kansalaisopistoselvityksestä.

Rautavaaralla on jo noin 15 vuoden mittainen kokemus yhteistyöstä kansalaisopistotoiminnassa. Vuonna 2010 Rautavaaran, Nilsiän, Juankosken ja Kaavin kansalaisopistot yhdistyivät Koillis-Savon kansalaisopistoksi. Nilsiän ja Juankosken liittyttyä Kuopion kaupunkiin Rautavaara on ostanut kansalaisopistopalvelunsa Kuopion kansalaisopistolta. Järjestelyssä Rautavaaran kunta on nimennyt yhteyshenkilön, joka tekee Kuopion kansalaisopiston kanssa yhteistyötä antamalla palautetta, auttaa kursseista viestimisessä ja tarjoaa paikallisasiantuntemusta toiminnan suunnitteluun.

Yhteistyöhön Kuopion kansalaisopiston kanssa on oltu tyytyväisiä, sillä Rautavaaran kunnan käytettävissä ovat olleet Kuopion kansalaisopiston monipuolinen kurssivalikoima ja opetusresurssit. Viimeisen 15 vuoden aikana yhteistyölle on luotu toimivat rakenteet. Yhteistyömme Kuopion kansalaisopiston kanssa osoittaa, että kuntien välinen yhteistyö voi olla kustannustehokasta ja palveluja parantavaa.

Lähtökohtaisesti Rautavaaran kunta suhtautuu avoimesti kuntien väliselle yhteistyölle. Samalla Rautavaaran kunta pitää Kuopion kansalaisopistoa todennäköisimpänä yhteistyökumppanina kansalaisopistotoiminnan osalta myös tulevaisuudessa. Rautavaaran kunta on jo luonut toimivat yhteistyörakenteet, joiden purkamiseen tai uudelleentarkasteluun on korkea kynnyks. Opettajista osa on paikallisia ja osa tulee Kuopion kaupungin alueelta. Käytössä on jo nyt ison kaupungin kansalaisopiston resurssit. Kuopion kansalaisopisto on myös maantieteellisesti Rautavaaraa lähin kumppani.

Rautavaaran kunta on avoin kaikenlaiselle yhteistyölle ja seuraa Ylä-Savon kansalaisopistoselvityksen etenemistä ja hankkeen myötä kehitettävää toimintaa. Rautavaara pysyy edelleen mukana kansalaisopistojen yhteistyöhön liittyvissä keskusteluissa ja jakaa mielellään kokemusta ja osaamista siitä, miten kansalaisopistotoiminta on järjestetty yhteistyössä toisten kuntien kanssa.

Päätös

Hyväksyttiin yksimielisesti. Jukka Muukka saapui kokoukseen 14.25.

Lapinlahden kunta on ehdottanut (khall 22.9.2025 § 206) valmistelun aloittamista Ylä-Savon halukkaiden kuntien ja kaupunkien kesken yhteisen kansalaisopiston perustamiseksi. Valmistelussa selvitetäisiin alueopiston ylläpitäjäkunnat, sekä hallinto-, talous- ja henkilöstörakenne. Lapinlahden kunta toivoo valmisteluun mukaan kaikki Ylä-Savon kunnat, ja näkee ainakin lisälmen ja Kiuruveden kaupunkien osallistumisen tärkeänä. Lapinlahden kunta tarjoutuu alueopistovalmistelun koordinoijaksi ja mahdollisen alueopiston kotipaikaksi. Valmistelussa syntyvät kustannukset ehdotetaan jyvitetävän mukaan lähtevien ylläpitäjäkuntien kesken.

Lapinlahden kunta pyysi mukaan valmisteluun lähtevien kuntien sitoumuksia 31.10.2025 mennessä pöytäkirjanotteella, jonka saatteena olisi kuulunut olla erillinen lausuntopyyntö. Lausuntopyyntö jäi viestistä pois. Tästä syystä vastauksia määräaikaan mennessä on saatu vain yksi. Määräaikaa on nyt jatkettu 30.1.2026 saakka. Lausuntopyyntö saapui lopulta Rautavaaran kirjaamoon 12.11.2025.

Rautavaaran kunnan hyvinvointilautakunta on antanut lausunnon Lapinlahden kunnalle Ylä-Savon kansalaisopistoselvityksestä kokouksessaan 3.9.2025 (hyvla 3.9.2025 § 73). Lausunnossa todetaan Rautavaaran olevan avoin erilaiselle yhteistyölle, mutta kunta pitää Kuopion kansalaisopistoa todennäköisimpänä yhteistyökumppanina kansalaisopistotoiminnan osalta myös tulevaisuudessa.

Ylä-Savon kunnista Rautavaaran naapurikunta Sonkajärvi on lausunut kannattavansa Ylä-Savon kansalaisopistoselvityksessä vaihtoehtoa, jossa nykytila (eli kuntien itsenäiset kansalaisopistot) säilytetään mutta yhteistyötä lisätään (Sonkajärven kunnanhallitus 8.9.2025, § 237). Myös Pielaveden kunnanhallitus (20.10.2025 § 276) ja Vieremän sivistyslautakunta (23.9.2025 § 73) ovat kannattaneet nykytilaa, jossa kunnissa on itsenäiset kansalaisopistot mutta yhteistyötä syvennetään sopimuksin.

Rautavaaralla tilanne ei ole muuttunut syyskuun annetun lausunnon jälkeen.

Rautavaaralla yhteistyöhön Kuopion kansalaisopiston kanssa on oltu tyytyväisiä, sillä Rautavaaran kunnan käytettävissä ovat olleet Kuopion kansalaisopiston monipuolinen kurssivalikoima ja opetusresurssit. Rautavaaran kunta on jo luonut toimivat yhteistyörakenteet, joiden purkamiseen tai uudelleentarkasteluun on korkea kynnys. Opettajista osa on paikallisia ja osa tulee Kuopion kaupungin alueelta. Kuopion kansalaisopisto on myös maantieteellisesti Rautavaaraa lähin kumppani.

Liitteet ja oheismateriaali -

Vaikutusten arviointi -

Esittelijä Vs. rehtori-sivistysjohtaja Silja Kavilo

Päätösehdotus

Rautavaaran hyvinvointilautakunta päättää, että Rautavaaran kunta ei osallistu Ylä-Savon kuntien yhteisen kansalaisopiston valmisteluun.

Päätös

Hyväksyttiin yksimielisesti.